

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ АРХЕОГРАФІЇ

На правах рукопису

МИШЬ Мар'яна Ярославівна

УКРАЇНСЬКА ПЕРІОДИЧНА ПРЕСА
ВОЛИНІ /1921-1939 рр./ ЯК ІСТОРИЧНЕ ДЖЕРЕЛО

07.00.09 - Історіографія, джерелознавство та
методи історичного дослідження

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук

Київ - 1995

AB 31.848

930
Робота виконана в Київському національному університеті
ім.Т.Г.Шевченка.

Науковий керівник - доктор історичних наук
КАТРЕНКО Андрій Миколайович

Офіційні опоненти - доктор історичних наук
ДМИТРІЄНКО Марія Федорівна
кандидат історичних наук, доцент
ПАВЛЕНКО Світлана Федорівна

Провідна організація - Львівський державний університет
ім.І.Франка

Захист відбудеться "23 лютого" 1995 р. об II год. на
засіданні спеціалізованої вченої ради Д 01.43.01 по захисту ди-
сертацій в Інституті української археографії НАН України
/ 254050, Київ, вул.Пугачова, 12/2 /.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Інституту
української археографії НАН України.

Автореферат розісланий "21 січня" 1995 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Тодійчук О.В.

AB - 31, 848

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку історичної науки характеризується посиленням уваги до розроблення проблем джерелознавства, зокрема до вивчення джерел з історії України.

Серед найактуальніших проблем сьогодення чільне місце належить духовному відродженню суверенної України та формуванню у її громадян національної самосвідомості. Вивчення своєї історії, минулого рідного краю є необхідним і цілком закономірним явищем. Проте з відомих причин довгі роки дослідники не мали доступу до важливих архівних матеріалів, історичні праці були написані з кон'юнктурних міркувань, не порушували гострих тем, замовчували багато імен, мали описовий характер. Тому зрозумілим є зростаючий інтерес науковців до глибокого аналізу джерельних фактів та об'єктивного висвітлення історичних проблем, актуальність яких переживується з бурхливим сьогоденням. Отже, на перший план висувається питання аналізу джерел, удосконалення методів дослідження, тим більше, що у дослідницький процес залучаються все нові і нові групи історичних джерел.

Періодична преса завдяки своїм соціальним функціям відіграє велику роль у житті суспільства як засіб масової інформації, агітації та пропаганди. Водночас, завдяки своїй специфіці вона може бути предметом самостійного вивчення джерелознавцями. До цього часу залишається невисвітленим таке питання, як джерелознавче дослідження української періодики Волині часів панування Речі Посполитої / 1921-1939 рр./.

Треба відзначити, що преса дозволяє вивчити події та явища, пов'язані з революційним рухом, культурологічними процесами в суспільстві й такі сторони громадсько-політичного життя, які не нашли відбиття в інших джерелах.

Періодична преса / щоденні, щотижневі, щомісячні газети, часописи, бюлетні/ є найпоширенішим, популярним і водночас цінним джерелом, що містить велику кількість достовірної історичної інформації. Тому вона привертає широке коло дослідників.

Функція періодичної преси полягає в інформуванні читачів про події, що відбуваються. Газети і часописи постійно відбирають соціально значиму для сучасників інформацію і щодня оприлюднюють відомості про найважливіші події, явища, пропеси сучасної історії. Повідомлення газет є безпосереднім синхронним відображенням дійсності. Водночас періодичність виходу обумовлює систематичний характер усіх даних, що трапляються в пресі, а розповсюдження у багатьох примірниках забезпечує збереження інформації. Формуючи у читачів стереотип сприйняття подій, про які мовиться, газети містять водночас в конкретність аналітичну інформацію, що пояснює суть і значення подій. Очевидно, функція, яку преса виконує в історичній дійсності, визначає її можливість як історичного джерела: це з відображення окремих рис і властивостей об'єктів дійсності періодична преса дає уявлення про них у цілому.

Практична праця над проблемою вимагала вироблення методів джерелознавчої критики преси, аналізу матеріалів газет і часописів, вивчення ступеню їх цінності й узагальнення характерних рис і особливостей.

Розв'язання цих питань дозволить не лише глибше і всебічніше розкрити сторінку історії Волині 1921-1939 рр., але й збагатити методику дослідження преси як історичного джерела.

Автор зробила спробу проаналізувати зміст українських часописів, показати їх цінність, а нерідко й унікальність

преси як історичного джерела, своєрідність його використання в історичному дослідженні, відмінність від інших видів джерел.

Тогочасна волинська преса відзначається великою різноманітністю матеріалів. Поруч з офіційними у ній містилися матеріали різних жанрів публіцистики, інформацій.

Таким чином, преса – джерело багатопланове, в ньому ми знаходимо різноманітний за формою, змістом і структурою матеріал. Тому то її вивчення потребує комплексного підходу.

Великий обсяг писемних джерел, де віддзеркалені явища і пропеси з історії Волинського воєводства 1921-1939 рр., визначає наукову актуальність вироблення джерелознавчих методів, які б дозволяли реконструювати загальну картину досліджуваної дійсності. Водночас історична наука вимагає введення в обіг нових джерел, які до цього часу залишалися поза полем зору джерелознавців.

Використовуючи волинську українську періодичну пресу 1921-1939 рр., є можливість заповнити "прогалини" в історії Волинського воєводства, зокрема з тих проблем, які виділені в даній дисертації.

Ступінь наукового розроблення проблеми. Використання істориками матеріалів преси як однієї з найпоширеніших інформаційних баз обумовило пошук ефективних джерелознавчих методів дослідження періодики.

Питання джерелознавства у свій час розглядалися Варшавчиком М.А., Стрельським В.І., Саневичем А.В., Ковальченком І.Д., Курносим А.А., Медушевською О.М., Мнухіною Р.С., Петровською І.Ф., Селунською Н.Б., Біском І.А., Борщевським В.Я., Пронштейном А.П., Фарсобіним В.В. та іншими. Зок-

рема, досліджували окремі види джерел, пропагували свої принципи класифікації, аналізу змісту, методів роботи з різними групами джерел.

Преса як історичне джерело була предметом дослідження Чорноморського Н.М., Дмитрієнко М.Ф., Сидоренка В.П., Копитенка І.І., Кузьминської О.Д., Санцевича А.В., Борщевського В.Я., Ганжурова Ю.С. та інших. У джерелознавчих працях періодичну пресу здебільшого відносять до історичних джерел. Так, М.Н. Чорноморський проаналізував зміст газет, виділивши як джерельні матеріали / документальні, оперативні, газетні інформації, замітки, хроніку й оголошення /, так і літературні твори / статті, публіцистичні нариси, рецензії та інше /.

У 60-70 роки з'явилися дослідження, в яких періодичній пресі відводиться велика увага як цінному історичному джерелу, що потребує спеціального вивчення. Здебільшого це учбові посібники, окремі розділи яких присвячено періодичній пресі як історичному джерелу. Тут матеріали преси розглядаються як комплекс різних за походженням документів, які, в свою чергу, потребують особливого підходу до аналізу їх даних.

Є окремі публікації з історії західноукраїнської преси, що виходила в 1924-1939 рр. Проте в них ніколи немає фронтального вивчення всіх видань, що дійшли до наших днів, з метою всебічного в'язчення друкованих органів, з'ясування кількісних і якісних характеристик тогочасної західноукраїнської періодики. Досі з'явилася лише дві монографії, присвячені проблемам західноукраїнської комуністичної преси 1921-1939 рр.¹ Деякі питання західноукраїнської комуністичної періо-

---

¹ Цьох Й.Т. Комуністична преса Західної України / Роль друко-

дики порушувались у публікаціях М.Вовка та Я.Дашкевича¹.

Проте у згаданих публікаціях не розглядається волинська українська періодика 1921-1939 рр. Саме цим обумовлена спроба дослідити тематику, жанрові особливості, інформаційну насиченість і дати стислу характеристику періодики Волині. Її розв'язання забезпечує додаткову інформацію, неспростовні аргументи щодо питань організаційного аспекту волинської української періодики. Дисертантка прагнула врахувати науково-політичну класифікацію тих джерел, із яких запозичуються факти, документи, міркування, висновки, тощо. Настав час вироблення нових оцінок щодо української періодики Волині 1921-1939 рр., осмислення взаємозв'язку національних, конкретно-історичних умов Волині з розвитком культури і преси зокрема.

ваної пропаганди в ідеологічній діяльності КГЗУ / 1919-1939 рр. - Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966; Олексюк М.М. Ленінська ідейна спадщина і прогресивна преса Західної України / 20-30-ті роки ХХ ст. / - Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1972.

1. Вовк М. Револьюційна преса в Західній Україні // Радянський Львів, 1948. - № 8. - С.43-49; Вовк М. Марксистсько-ленінська література на Західній Україні до 1939 р. // Радянський Львів, 1949. - № 1. - С.53-56; Дашкевич Я.Р. Підпільна преса Комуністичної партії Західної України в 1921-1939 рр. Історико-бібліографічний огляд // З історії західноукраїнських земель. - К.: Видавництво Академії наук УРСР, 1960. - С.108-120; Дашкевич Я.Р. Підпільна преса Комуністичної спілки молоді Західної України / 1922-1938 рр. / - Там же. - С.136-152.

Необхідно відзначити, що волинська періодична преса 1921-1939 рр., як цільне явище залишається мало вивчена. Історіографічний огляд дозволяє зробити висновок про те, що, як правило, використовували окремі групи видань і за невеликі проміжки часу. Причому досліджувалася, як правило, преса КПЗУ і КСМЗУ, як легальна, так і нелегальна, хоча інша преса займає видне місце в системі не лише волинської, але й усієї західноукраїнської преси тієї доби. Історія цієї преси не зивчалася, а значить її загальна оцінка і характеристика давалася загальними словами. Матеріали українських газет і часописів не дістали поки що належного висвітлення в історичній літературі. А між тим ці матеріали дозволяють по-новому глянути на суспільно-політичну історію Волинського воєводства, на роль і діяльність різних партій, громадських організацій та осіб, об'єктивніше і різнобічніше розкрити події минулих років.

Названі "білі плями" можуть бути ліквідовані тільки завдяки неупередженому підходу до документів, їх всебічному вивченню й аналізу. Залишається незаперечним той факт, що при дослідженні тих чи інших подій історик повинен опиратися на найважливіші принципи методології - принципи історизму й об'єктивності.

Періодика преси і часописів є важливим джерелом для вивчення історії Волині 1921-1939 рр. Роль її посилюється у зв'язку з тим, що офіційні документи політичних партій, громадських організацій, уряду, місцевого самоврядування / резолюції й постанови конференцій, зборів, мітингів, звернення, урядові документи й інші офіційні документи/, а також спогади в архівах, майже не збереглися і на сьогодні є лише їх відтворення на сторінках преси. У пресі ж

вони публікувалися зі збереженням справжнього тексту.

Мета і завдання дослідження. У даній праці на прикладі аналізу українських газет і журналів 1921-1939 рр. дисертантка поставила мету розкрити історію виникнення і діяльності українських періодичних видань у Волинському воєводстві, а також здійснити їх джерелознавчий аналіз.

Для досягнення цієї мети дисертантка поставила перед собою такі завдання:

- показати історію й умови діяльності преси на Волині у 1921-1939 рр., основні форми і методи її роботи;
- визначити соціальну функцію, значення, місце і роль даної преси в комплексі джерел цього періоду, що розглядається;
- проаналізувати зміст українських волинських видань 1921-1939 рр., визначити їх основну проблематику, ідейну спрямованість;
- на фактичному матеріалі розглянутих газет і часописів насамперед показати основні проблеми громадсько-політичного, культурно-освітнянського життя українців Волинського воєводства;
- визначити критерії джерелознавчої критики преси як історичного джерела, розкрити їх значення для ефективного використання матеріалів газет і часописів в історичних дослідженнях;
- вивчити й узагальнити характерні риси та особливості преси даного періоду;
- встановити наукове значення газет і часописів і визначити коло питань, дослідження яких забезпечується інформацією, що міститься в цих газетах і часописах;

- з'ясувати стан і ступінь наукового розроблення проблеми, визначити шляхи її подальшого дослідження.

Коротше кажучи, щоб дослідити розвиток волинської української преси 1921-1939 рр. у нерозривному зв'язку з розвитком соціально-політичного життя країни, зробити джерелознавчий аналіз періодичної преси цього часу, визначити їх партійну належність і в зв'язку з цим розкрити джерелознавче значення цього специфічного виду джерел, яким є періодична преса Волині часів польської окупації.

Поставлені завдання та їх вирішення і визначають наукову новизну дослідження. Воно є першою спробою вивчення виникнення і діяльності волинських українських періодичних видань 1921-1939 рр. Інформація періодичної преси розглядається як певна система, котра дозволяє досліджувати соціально важливі явища і процеси минулого не лише в окремих проявах, але також у цілому. Систематичність застосованої методики - виявлення у волинській періодичній пресі єдиного комплексу відомостей, аналіз цієї інформації шляхом комплексу методів історичного дослідження - зумовила в дисертації джерелознавчо-методичні і конкретно-прикладні аспекти вивчення інформації преси.

Саме українські газети і часописи 1921-1939 рр., що виходили на Волині, і становлять головний предмет дослідження.

Хронологічні рамки дослідження - 1921-1939 рр., тобто період панування на західноукраїнських землях Речі Посполитої.

Джерелознавча база дослідження складається з двох основних груп джерел: матеріали самої періодичної преси / 15 газет і 9 часописів / і матеріали, присвячені діяльності цих газет і часописів / неопубліковані документи /.

У дисертації використані всі жанри періодичної преси, як

для фактичної, так і для теоретичної сторони дослідження.

Особливо великий інтерес становлять листи читачів і громадських кореспондентів до редакції. За формою і змістом ці листи читачів найрізноманітніші. Це, по-перше, листи-відгуки на виступи у пресі; друге, листи, що інформують про діяльність того чи іншого осередку, гуртка, або ж листи-кореспонденції; по-третє, листи-звернення до редакції з проханням допомоги у вирішенні того чи іншого питання; по-четверте, листування членів редакції між собою. Треба відзначити, що редакційна пошта допомагає зрозуміти виток тих чи інших тем у газеті чи часописі.

Водночас слід відзначити, що архіви редакцій теж збереглися неповністю. До редакційних матеріалів також належать зошити обліку, фінансові рахунки і кошториси редакцій, протоколи нарад редакцій, редакційна правка статей і слуховоджучі листи, відгуки на статті й опубліковані матеріали. Тут же ми знаходимо списки передплатників газет, а нерідко і списки членів політичних партій і угруповань, погляди яких висвітлювали певні періодичні видання.

Роль другої групи джерелознавчих матеріалів для дослідника історії преси теж велика. Так, періодичні органи, як правило, містять точні вказівки на дату випуску і рік заснування газети чи журналу. Але зустрічаються примірники, на яких такі дані відсутні. Джерелом для вивчення цієї прогалини можуть служити донесення поліції, відомості взяті з листування. Архівні ж матеріали допомагають встановити дату припинення випуску того чи іншого часопису.

З архівних матеріалів ми черпаємо відомості про ставлення польської влади до тієї чи іншої газети, часопису.

Дослідничею використано чимало документів Державного архіву Волинської області. Окрім архівів редакцій / Ф.199/, використані матеріали Волинської команди державної поліції в Луцьку / Ф.1/, Луцького повітового староства / Ф.36/, Луцької повітової команди державної поліції / Ф.45/, Волинського воєводського управління / Ф.46/, Луцького окружного суду / Ф.191/, а також Окружної управи Волинського Українського об'єднання в м.Луцьку / Ф.196/.

У звітах, інформаціях, рапортах, донесеннях, оглядах воєводського управління, воєводської команди державної поліції і повітових староств, повітових поліцій, листувачні, що містяться у вищезгаданих органах знаходимо чимало фактів, оцінок щодо історії виникнення і діяльності волинських видань.

У фонді Волинського воєводського управління є облікові картки на всі друковані видання 1921-1939 рр. / Ф.46, оп.9, спр.1365 /. У справах фонду Воєводської команди державної поліції в Луцьку та Луцького повітового староства знаходимо чимало інформації про окремі числа і закриття того чи іншого періодичного видання. Тут же містяться повідомлення редакцій для цих установ про закриття газет і журналів, про зміни в редколегіях.

Використання цих документів пояснюється тим, що для об'єктивної оцінки періодичної преси як історичного джерела необхідно врахувати особливості її розвитку, історичні умови її виникнення і ставлення до неї різних прошарків населення, в тому числі й уряду та державних органів. Водночас матеріали тієї чи іншої газети дають можливість за недостатністю офіційних документів відновити історію її виникнення, вяснити, на які кошти вона існувала, встановити склад її редакцій, її

політичне спрямування, тираж і територію розповсюдження. А опублікований у ній матеріал, котрий відображає історію Волині в 1921-1939 рр., становить для історика велику цінність.

Отже, використана джерельна база дослідження характеризується різноманітністю й дозволяє з'ясувати суть поставлених проблем.

Практичне значення дисертації визначається тим, що в результаті джерелознавчого аналізу газет і часописів, що розглядаються, була здійснена спроба розкрити їх багаті інформативні можливості в плані вивчення суспільно-політичного життя, культурологічних процесів Волинського краю, показана їх жанрова різноманітність, визначена методика аналізу і використання матеріалів преси в історичних дослідженнях. У дисертації досліджується практика виникнення і розповсюдження через періодичну пресу інформації про громадське життя Волині в 1921-1939 рр. На базі сформованого масиву відомостей і даних вияснюються можливості підвищення інформаційної віддачі джерела в результаті послідовного застосування комплексу методів дослідження / описових і кількісних / для реконструкції загальної картини суспільно-політичного життя краю.

Практичне значення роботи полягає і в тому, що висновки і рекомендації, одержані в результаті проведеного дослідження, мають прямий вихід на практику дослідницької роботи. Вони можуть бути використані у подальшому розробленні історії України та джерелознавства історії України. Висновки ж і практичні рекомендації допоможуть дослідникам у пошуках необхідних джерел, з метою об'єктивнішого і різнобічнішого висвітлення подій того часу.

Структура дисертації обумовлена поставленими цілями і завданнями дослідження. Вона складається зі вступу, трьох

розділів, висновків, списку літератури і джерел.

У вступі обґрунтовується актуальність теми, її наукова новизна, практичне значення дисертації, мета і завдання дослідження. Аналізується джерельна база і викладаються історичні умови виникнення українських періодичних видань у 1921-1939 рр.

Розділ I. Заснування українських періодичних видань /1921-1939 рр./. Усі політичні партії та угруповання, які функціювали на Волині, мали свої періодичні видання. Хронологічно першою розгорнула видавничу діяльність на Волині Комуністична партія Західної України. У своїй видавничій діяльності вона нерідко об'єднувалася з "Сельробом" / пізніше "Сельроб-єдність"/, "Просвітою". Ними в 1922-1924 рр. видавалися у Луцьку такі газети комуністичної орієнтації: "Українське життя", "Селянська правда", "Селянська доля", "Наш шлях", "Наш стяг", "Голос праці". Ці легальні волинські видання зазнавали утисків цензури, поліцейського нагляду і конфіскацій. Велику роль в організації, розповсюдженні на території Волинського воєводства і за його межами цих газет відіграли послі Сейму А.Пашук і Х.Пристапа, які були разом із І.Власовським, К.Власовською, С.Дробаном, М.Дубляном, Є.Липинським, А.Пасічуком, І.Поліщуком, Т.Пристапою, В.Федоренком, Р.Шклярем активними членами товариства "Просвіта" в Луцьку.

Українська періодична преса прокомуністичної орієнтації на Волині, що виходила у 20-х роках мала свої особливості: одностайність в оцінці подій та явищ, єдина лінія, спільні настанови, викриття внутрішньої політики Речі Посполитої, агітація за возз'єднання Західної України з Радянською Україною в єдиній державі.

Популярним був серед селян і робітників тижневик "Наше життя"/1920-1929 рр./, Будучи органом Українського Соціалістичного селянського об'єднання "Наше життя" намагалось різноманітно відображати життя волинських селян і робітників, отримуючи інформацію із своїх філій у Володимирі, Горохові, Дубно, Крем'янці та Рівному.

У 1929-1930 рр. у Луцьку виходила газета "Поступ", орган Волинської організації "Сельроб Єдність".

З 1925 р. сильну конкуренцію за вплив на народні маси Волині складала одна з ведучих легальних українських партій Західної України - Українське національно-демократичне об'єднання / УНДО/. Періодичними органами УНДО були газети "Громада" /1925-1926 рр./, "Українська громада" / 1926-1929 рр./, "Волинська неділя" /1929-1939 рр./, "Нова доба" /1936 р./.

Популярний тижневик "Народний вісник" /1927-1938 рр./ орієнтувався на широкі верстви не лише української громадськості.

Подальша активізація видавничої діяльності пов'язана з утворенням Волинського Українського об'єднання, періодичними органами якого були газети "Українська нива" / 1926-1936 рр./, "Волинське слово" / 1937-1939 рр./. Обидва часописи, на відміну від інших українських видань, мали широку мережу кореспондентів не лише у Волинському воеводстві, але й за кордоном, завдяки цьому вони вміщали на своїх шпальтах різноманітну, часто унікальну інформацію, що становить джерельну базу для історика.

Окрім газет, на Волині виходили українські часописи: один літературно-художній /"Наш світ"/, п'ять галузевих /"Рілляник", "Нова скиба", "Рідний колос", "Молоде село", "Спільна праця"/ і чотири релігійних /"Рідна церква", "За соборність", "Церква і народ", "Шлях"/.

Журнали містять значну кількість публікацій вчених, викладачів, церковних діячів: В.Біднова, С.Богуславського, І.Власовського, І.Вільде, А.Вільнича, Й.Гаврилюка, С.Дольницького, А.Дублянського, П.Карманського, П.Коваля-Степового, Т.Лебідя, В.Левицького, Н.Лотоцького, В.Островського, У.Самчука, М.Тарнавського, О.Цинкаловського, В.Федоренка, інших. Їх публікації сприяли розширенню кола джерел, додатковим пошукам дослідників.

Розділ П. Відображення в українській періодичній пресі громадсько-політичного й національно-культурного життя українського населення. Проблеми, що знайшли своє відображення на сторінках волинської україномовної періодичної преси 1921-1939 рр. досить різноманітні. У цьому розділі авторка, використовуючи метод комплексного і посторінкового вивчення, зосередила увагу на становленні ступеня і повноти відображення в україномовній пресі Волині таких двох аспектів історії краю: суспільно-політичного життя на Волині й національно-культурний розвиток. Матеріали, відображені в українській пресі, в свою чергу можна прокласифікувати за такими тематичними напрямками: суспільно-політичне життя Волині /створення і діяльність політичних партій, міжпартійна боротьба; діяльність послів і senatorів від Волині у Сеймі і Сенаті; боротьба за українізацію церкви;/ національно-культурний розвиток Волині / утворення і діяльність культурологічних товариств, культурно-освітня робота; боротьба за українське національне шкільництво та українську мову; театр і образотворче мистецтво /.

Наведена класифікація далеко не вичерпує тематики публікацій. Окрім того, один і той же матеріал іноді охоплює дві, а то й три - чотири теми. Тому при визначенні належності публікації до конкретного напрямку враховувалися насамперед головні проблеми, розглянуті її автором. Така класифікація дозволила ок-

реслити тематичні напрями діяльності українських газет і часописів, що виходили у той час на Волині. У кожній газеті чи часописі існують певні розбіжності в структурі тематичних напрямів та в кількісному розподілі матеріалів у них.

На шпальтах вище згаданих газет і часописів 1921-1939 рр. публікувалися документи, комунікати польської влади, статистичні дані. Українська преса Волині є своєрідним сховищем страчених документів. У ній містяться проекти статутів, статuti, проекти програм, програми партій, організацій, об'єднань і товариств, листи, привітальні телеграми, описи різноманітних урочистостей, академій, панахид, зборів і зібрань, протоколи, оригінали яких здебільшого не збереглися, а також доповіді окремих осіб на різних засіданнях, конференціях і т.д.

Українська преса надавала свої шпальти для вміщення наукових досліджень з історії, етнографії, мистецтвознавства, а також художніх творів волинських авторів.

Кожна газета вважала своїм обов'язком, своєю професійною честю відображати процеси, що відбувалися в суспільно-політичному житті краю, а також водночас відстоювати інтереси партії чи організації, органом якої вона була. Це і формувало проблематику газети.

Особливістю всієї української періодики Волині в 1921-1939 рр. було те, що на її сторінках велася боротьба за українську культуру і українську мову.

Розділ III. Інформативні можливості різних жанрових матеріалів української періодичної преси Волині.

У дисертації використані матеріали різноманітних газетних жанрів. Це робилося для того, щоб, по-перше, точніше і переконливіше викласти свої особисті спостереження і, по-друге, дати різноманітну характеристику громадсько-політичної та культуро-

логічної діяльності на Волині. На шпальтах української волинської періодики 20-30 років представлені стаття / передова, редакційна, авторська /, інформація, замітка, замітка-лист, інтерв'ю, кореспонденція, рецензія, оголошення, некролог.

Вагоме місце займає публікація документальних матеріалів /документи, які створювалися державними органами та установами; документи, створені громадськими угрупованнями /. Документи, що виникли в результаті діяльності громадських організацій, публікувалися найчастіше в їх же видавництвах.

На шпальтах часописів ми знаходимо тексти міжнародних угод, договорів, заяв, телеграм, комюніке, відгуків, звернень та інших документів. Газети містять велику кількість матеріалів з "їздів, конгресів, політичних об'єднань і партій. Цінними є опубліковані установчі документи товариств й об'єднань. Так, в "Українській ниві" натрапляємо на установчі документи, резолюції, відозви, звернення Волинського Українського об'єднання, Волинського об'єднання праці, Товариства ім.митрополита Петра Могили.

Кожному часопису притаманний свій підхід до використання окремих жанрів.

У висновках підведено основні підсумки дослідження.

Дослідження сукупної інформації української періодичної преси Волині 1921-1939 рр. дозволяє оцінити можливості періодики того часу як джерела.

У 20-30 рр. ХХ ст. на Волині функціонувала відносно широка мережа українських газет і журналів. Здебільшого це були громадсько-політичні видання різних ідейних спрямувань.

На сторінках цієї преси відображена справжня історія Волинського воєводства, багата джерелознавча база котрої розширяє можливості пізнання процесів розвитку Волині й підкріплює відомості конкретними даними і прикладами. У багатьох випадках

газети і журнали служать єдиними Свідченнями, котрі дозволяють дослідити ряд важливих аспектів історії Волинського воєводства. Історично обумовлені особливості цих газет і часописів - акцентування на проблемах громадсько-політичного, національного життя волинян у розглядуваний період історії.

Матеріали цієї періодики містять відомості з історії народного господарства і міжнародних відносин.

Різноманітність жанрів української періодичної преси Волині дає можливість глибше й всебічніше показати історичні процеси і окремі факти.

Зміст дисертації відображений у таких публікаціях автора:

1. Джерела до вивчення історії організації КПЗУ в місті Володимирі-Волинському в 20-х роках. // Минувле і сучасне Волині: Тези допов. та повідомл. - Луцьк, 1988. - Ч.П. - С.40-43.

2. Публікація і збирання спогадів членів КПЗУ // Молодежь и актуальные проблемы исторической науки: Тезисы политических чтений, посвященных 70-летию комсомола Украины. - К., 1989. - С.299-301.

3. Іван Власовський - громадський і церковний діяч // Минувле і сучасне Волині: Тези допов. та повідомл. - Луцьк, 1991.- С.21-25.

4. Михайло Черкавський - публіцист і громадський діяч // Минувле і сучасне Волині: Тези допов. та повідомл. - Луцьк, 1991.- С.37-40.

5. Бешта Зінаїда Василівна. - Борці за воз"єднання. - Львів: Каменяр, 1989. - С.30; Дорошук Антоніна Григорівна. - Там же. - С.98; Жовтянський Андрій Степанович. - Там же.-С.110; Климчук Леонід Йосипович. - Там же. - С.136; Крайц Віктор Іванович. - Там же. - С.162; Солов"ян Яків Юхимович. - Там же. -

С.294; Тишик Іван Некандрович. - Там же. - С.309; Южно Іларіон
Кузьмич. - Там же. - С.349; Яков"юк Марія Миколаївна. - Там же. -
С.352.

6. У боротьбі за возз"єднання /1921-1939/: Бібліогр. покаж.
/До 50-річчя возз"єднання західноукраїнських земель в єдиній дер-
жаві/. - Луцьк, 1989 /Співавтори: Б.С.Ксендаюк, Л.С.Лелевська,
В.А.Наконечний, О.П.Стамшлевська/.

Myts Maryana Yaroslavivna. The Ukrainian Volyn mass media (1921-1939 years) as a historical source.

A thesis submitted for the master of History Degree with the specification 07.00.09.-Historiography, study of sources and methods of historical research. The Institute of Ukrainian Archeography of Ukrainian National Academy of Sciences, Kyiv, 1994.

All political parties and groups that existed in Volyn had their own periodicals. In the thesis 15 newspapers and 9 magazines are being investigated in which all genres of mass media are represented. The problems of socio-political life, the work of ambassadors and senators in Polish Sejm and Senate as well as the struggle for establishing of Ukrainian language at schools and churches and the development of cultural and art life of Ukrainians of Volyn military force are being examined in the given thesis.

Мид Марьяна Ярославовна. Украинская периодическая печать Волини /1921-1939 гг./ как исторический источник.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук по специальности 07.00.09 - Историография, источниковедение и методы исторического исследования. Институт украинской археологии НАН Украины, Киев, 1994.

Политические партии и организации, которые функционировали на Волини, имели свои периодические органы. В диссертации исследуются 15 газет и 9 журналов. Анализируются все жанры периодической печати. Освещены проблемы общественно-политической жизни, работа послов и сенаторов в польского Сейма и Сената, борьба за украинизацию церкви, внедрение украинского языка в школе, развитие культуры и искусства Волинского воеводства.

Ключові слова: періодична преса, історичне джерело, громадсько-політичне життя, національно-культурний розвиток.

Підписано до друку 05.01.95 Формат 60x84 1/16

Ум. друк. арк. 0,9. Обл. вид. арк. 1,0

Тираж 100. Зам. 15 1995 р. Безплатний

Голіграф. д-ца Ін-ту історії України НАН України

Київ-1, Грушевського, 4

303671

AB 31.848